

Sprokkels uit burgemeestersrekeningen. Jonge boefjes.

In de burgemeestersrekening van 1721 (*RAH Gemeente Lummen nr. 43*) vonden we bij burgemeester Peter Vaes, die instond voor het centrum, Schalbroek en Thiewinkel:

“15 meert eenen gesonden naer Maestricht om den scherprichter te halen 3 gulden
Voor Scheerdtbaert die den selven vergeselschap heeft 4 gulden
Noch gegeven voor het rat om het verbrandt lichaem op te legghen 2 gulden en 5 stuivers
Aen Francis de Molder gegeven voor twee palen en drij staken 4 gulden 5 stuivers
Aen Martinus Nijss voor een banck en een planck 10 stuivers
Voor ijser dat Aert Vrancken heeft geleverd 1 gulden 10 stuivers
Voor de ketingh die om het dootd lichaem gebonden is 1 gulden
Voor een boomken daer het rat in steeckt aen Peeter Schodts 3 gulden
Ses busselen stroij om den misdadigen te branden 6 stuivers
Met den scherprichter geweest om den opworp te maken, alsdoen verteert 12 stuiver
Aen drij karren die medegeweest sijn naer het gericht 3 gulden 15 stuivers”

Bovendien noteerde Adriaen Gilis, burgemeester voor Groenlaren, Geneiken en Gestel:
“Item noch een los peert om den scherprichter naer Maestricht te voeren 4 gulden”

Als we weten dat een “scherprichter” een beul is, maakt dat een mens toch wel nieuwsgierig!
Speurwerk in de losse stukken van de schepenbank (*RAH Schepenbank Lummen losse stukken nr. 66*), de kerkregisters van Lummen, de rekeningen van de armen (OCMW) (*RAH Kerk Lummen nrs. 167-175*) leverde volgende feiten op.

Op een zaterdag, “in het eerst van de vakantie”, begin september 1720 trekken drie kornuiten door Geneiken. Het zijn Cornelis Abelinx, Jan Beerten en Peter Jans. Hun hond loopt met hen mee op en snuffelt nu eens links van hen en dan weer rechts. Ze zijn hier wel meer gepasseerd op hun trektochten door de streek. Jan en Peter dragen elk een zak over de schouder, maar Cornelis die nog maar 11 jaar oud is, heeft slechts een kleine buidel om zijn middel hangen en houdt een stok in de hand waarmee hij af en toe in het rond zwiept. “Blijf staan!”, klinkt het plots. Ze schrikken als uit de struiken een man springt van midden de dertig, het geweer in de aanslag. “Als jullie durven gaan lopen, schiet ik jullie overhoop! Vooruit, lopen richting Lummen.” Het is Jan Huveneers die in de buurt aan het jagen was. Hij herkende het groepje jongens waarvan beweerd werd dat ze het huis van Jan Fredrix in Gestel in brand staken en ze werden verdacht van kleine diefstallen in de buurt. Iemand had bovendien gezegd dat ze bedreigd hadden om ook zijn huis in de fik te steken. Sindsdien sliep hij niet meer gerust. Een toevalstreffer om hen hier gewapend tegen het lijf te lopen! Jan dirigeert de jongens naar het huis van Frederik Bodaer, een rotmeester. Hij vraagt assistentie om de gauwdieven naar het gerecht in Lummen te brengen. Bodaer weet zo dadelijk niemand op te trommelen en neemt dan zelf maar zijn “fusieck” om mee te gaan. Ze controleren wat de jongens in hun zakken hebben en merken 6 hennen of kiekens, een zilveren haarpriem, een zilveren medaille of Agnus Dei, een paar kousen die Bodaer herkent als de zijne, een stuk solfer (*zwavel*), 3 vlaaien met een “trul” (*min of meer langgerekt cilindervormig broodje*; Huveneers zegt “brood”, Bodaer “trul”) en een groot stuk spek. De jongens zeggen dat hun hond de hennen heeft gevangen. Huveneers vertelt Bodaer onderweg dat de jongens het huis van Fredrix in Gestel in brand staken en op zijn vraag beamen ze dat ook. Hoe deden ze het: ging het per ongeluk of niet? “Neen,” zei Beerten, “niet ‘onnoosel’. De ene maakte vuur, de andere blies en de derde stak het aan.” “Nietwaar!” zei Pier (Peter), de grootste van de drie, “gij Beerten meent mij ook eraan te krijgen zoals ge met Pauls gedaan hebt die door de militaire justitie verbrand is!”.

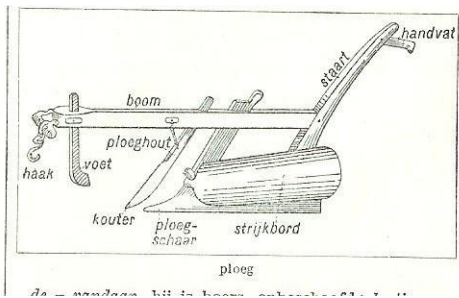
Als ze in Lummen aankomen, dragen ze de vagebonden over aan de heer op het kasteel “den Borgh”, waarschijnlijk de drossaard van de graaf. Bodaer zegt hem dat Peter zijn kousen aan de voeten draagt. Onmiddellijk krijgt Frederik Bodaer zijn kousen terug en Pier kan blootsvoets in de kerker gaan brommen. Dat de gerechtelijke molen in die tijd ook al traag maalde, zal blijken. Pas op donderdag 14 november 1720 zal Jan Beerten voor de eerste keer gehoord worden en Cornelis Abelinx ‘s anderendaags. Intussen heeft Peter Jans, de oudste, blijkbaar het hazenpad gekozen. Er wordt met geen woord gerept over de manier waarop of het tijdstip dat het gebeurde. Men noteerde gewoon “Peeter Jans fugitief” en “sijnde Peeter Jans de gevangnisse ontcomen”.

De twee jongens hebben bij hun eerste verhoor al twee maanden gevangenis achter de rug, in de kerker van de Burgt. We kennen de ligging van het kasteel, maar we weten niet waar de gevangenen werden opgesloten. Wellicht was hun bed een aarden vloer met in het beste geval daarop wat stro. Hooguit een beetje

onrechtstreeks daglicht zal hen hebben verteld dat het dag of nacht was en over het eten zullen ze ook niet kunnen stoefen. Hard, zeer hard, voor kinderen in volle groei, van 11 en 16 jaar oud. We zullen dan ook niet verwonderd zijn dat ze spontaan bekentenissen afleggen als een vaderlijke schepen hen op hun gemak stelt, hun boeien laat verwijderen en hun wellicht wat comfort aanbiedt in de vorm van een stoel, een warme kamer, warme drank en wat eten. Of straalde hij zoveel gezag uit dat ze zich nietig voelden en al bij voorbaat verloren? Los “van banden” leggen ze spontaan, zonder dreiging van pijniging, in een werkelijke spraakwaterval hun bekentenissen af. Cornelis heeft er zelfs plezier in om zijn kattenkwaad te vertellen. De schepenen Johan Timmermans en Peeter Vaes laten secretaris Cauwenberghe de verklaringen noteren.

Bekentenis van Jan Beerten.

Laten we Jan Beerten eerst aan het woord. Hij is in Lummen geboren en kent de streek dan ook goed. Hij werd enkele weken eerder met Cornelis Abelinx en Peeter Jans door Jan Huveneers gevangen genomen in Geneiken onder Lummen “omtrent Straetmans” en gevangen gebracht op het kasteel genaamd “den Borgh”. Hij zegt dat hij ongeveer twee jaren geleden de pachthoeve van Jan Mommen in Oostham heeft helpen in brand steken met een zekere Paulus Mertens of Masselingh die daarvoor in Luik werd verbrand. Diens zoon Jan trekt nog als vagebond met zijn moeder door Brabant. Bij deze brandstichting ging nog een aangrenzend huis in vlammen op. Ongeveer 3 maanden geleden heeft hij samen met Cornelis en Peter Jans het huis van Jan Fredrix in Gestel in brand gestoken omdat de echtgenote van Jan Fredrix hen op een vrijdag geen spek wilde geven om die dag op te eten. (*Op vrijdag was het verboden om vlees te eten.*) Op de dag van weigering waren ze in het gezelschap van Claes Verschueren van Zonhoven. Toen stalen ze met hen vieren, en nog met een zekere Cobis met de zuster van Claes Verschueren, een half zijde spek in het pachthof van Jan Fredrix en een half zijde bij Sijmon Spuns buurman van Fredrix. Bij Spuns waren ze via de schouw in het huis geraakt. De half zijde spek hebben ze in Heusden aan een “hacker” gegeven en daarvoor kregen ze een schotel pap in ruil.

Een ploegkouter vinden ze blijkbaar een handig instrument om mee in te breken. Omtrent het huis van Jan Hermans in Zelem stelen Peter, Jan en Cornelis een kouter en gaan ermee naar de kapel die bij het klooster van de paters Kartuziers staat (*Sint Jansbergklooster*). Terwijl Cornelis op schildwacht staat, proberen de twee anderen een gat te maken in de kapel. Ze worden echter gehoord door Peeter Vaes, paardenknecht van het klooster, die met een roer (*geweer*) komt aanzetten en ze moeten alles achter laten en het op een lopen zetten. Bij de vernoemde Hermans koopt Peter Jans een hond van de vrouw des huizes voor 3

blamusers. De vrouw roemt de hond en zegt dat hij goed is “om vleesch bij te brengen”, waarmee ze wild opjagen bedoelt. De jongens hebben echter wat anders in gedachten: tamme hennen en kiekens vangen! Met deze hond vangen ze daarna bij Mattijs Pinxten onder Lummen 6 kiekens of hennen. Deze hond en hennen hebben ze bij zich wanneer ze gevangen worden. In een huis in Laren stelen ze nog enige vlaaien en koeken, die ze dan ook bij zich dragen. Met hun drieën stelen ze in Zelem twee koren bijen (*bijenkorven*): één op de Sandt Hoeff en één omtrent Loobosch. Op een ander moment stelen ze in Genebosch nog twee korven bij Peeter Van Eerdewegh en zijn broer Jacob. In Koersel stelen ze één en in Heusden worden 4 personen door hen van een kaar beroofd. Jan steelt met Peeter in Meldert bij een molenaar een broek met daarin twee pattacons (*twee geldstukken met een waarde van 4 gulden*) en nog een mes, een paar kousen.

Jan deinst er niet voor terug om zijn compagnons te belasten. Hij zegt dat Peeter en Cornelis hem vertelden dat ze 7 pattacons en een halve stalen uit het huis van Henrick Peeters onder Lummen en het geld daarna in de aarde staken.

Met hun drieën breken ze in Bouckt een venster open en dan stelen ze een hesp met een brood. Ze houden ze hun opstal ten huize van de “hacker” (*waarschijnlijk een houthakker*) in Heusden. (*ergens zijn opstal houden (of hebben), er verblijven. Ook in ongunstige zin: er heimelijk vertoeven, b. v. om er samenkomsten te houden die gevaarlijk zijn voor de goede zeden of de openbare rust.*) Hij gaat de eerste keer met hen mee een kaar bijen in Heusden stelen om hen te tonen hoe dit kan gebeuren. Hij zegt hen ook dat ze bij mensen die spek in huis hebben, het moeten gaan vragen. Als die hen geen willen geven, moeten ze hen dreigen het huis af te branden.

Jan kan zijn bekentenis enkel ondertekenen met een kruisje, waaruit blijkt dat hij geen enkele scholing heeft gehad.

De ondervraging van Cornelis.

's Anderendaags is het de beurt aan de 11-jarige Cornelis om flapuit te zijn. Hij is geboren in "Fort de Knock" en legt vrijwillige bekentenissen af. Zijn verklaringen zijn gelijklopend met die van Jan Beerten. We vernemen van hem nog dat hij met Peeter Jans de 7,5 pattacons haalde onder de beddekoets. Het geld stak in een oude kous in de aarde. Even daarvoor hadden ze daar alle drie in datzelfde huis in Looren of Meldelaer nog brood en boter gestolen terwijl de vrouw in de hof aan het graven was. In Gestel gaat Cornelis aan de deur van Jan Fredrix vlees vragen. In de plaats daarvan krijgt hij echter "eenen vlaijen kant met boter". Deze boter gooit hij tegen de deur van het huis omdat hij vlees wil of spek. Daarop overleggen ze om het huis af te branden. Enige dagen later koopt Cornelis in Coorssel (*Koersel*) voor drie oorden solfer. Hiervoor geven ze elk 1 oort. Met deze zwavel maken ze een plaaster (*plaaster: een brijchtig mengsel, van zachte en kneedbare of smeerbare bestanddelen, dat op de oppervlakte van iets kan worden aangebracht en dat later hard wordt*) om bijen te doden en enkele "solferstecken" (*zwavelstok: stuk hennepstengel waarvan het uiteinde (soms beide uiteinden) in zwavel gedoopt is (resp. zijn) en dat met behulp van een tondeldoos e.d. vlam vat.*) Cornelis steekt met een solferstek een risse (*droge graszode*) in brand, bindt die in een schoof haver zodat het niet te snel opbrandt, en legt dan deze schoof in een risse schobbe. Beerten heeft de ris gehaald en Peeter maakte de zwavelstokken. Ze moeten elk hun deel doen opdat ze elkaar niet apart zullen kunnen beschuldigen als ze worden opgepakt, maar er samen voor zullen opdraaien en hangen. Ze weten dus perfect waarmee ze bezig zijn! Zij komen dikwijls bij een hakker wonend in Heusden, genaamd Houb den hacker, die aan hen de raad geeft om vlees te vragen aan de huizen en dat ze enkel als ze geen vlees krijgen, zullen zeggen dat ze hun huis zullen afbranden. Daarna zullen ze zeker vlees krijgen.

Tijdens de zomer dringt Cornelis met Peeter Jans via de stal en de schuur een huis in Beverlo binnen terwijl de bewoners aan het hooien zijn. Ze treffen twee kisten aan, de ene gesloten en de andere open. Ze vinden de sleutel van de gesloten kist en halen er een zilveren haarpriem of naald uit, een zilveren Agnus Dei en twee blamusers. In de open kist ligt een broek met 7 schellingen en enige oorden in de zak. Dat geld verdwijnt in hun beurs. Op dezelfde dag maken ze zich ver uit de voeten en breken met een ploegkouter de kapel op het Lindekensveld onder Lummen open. Ze vonden de kouter in een ploeg in de buurt en steken ze na de diefstal terug. In de kapel vinden ze twaalf stuivers. Deze diefstal gebeurt op dezelfde dag dat ze gevangen worden.

In Kuringen proberen ze met een gestolen ploegkouter de kapel in het veld open te breken, maar ze worden verjaagd. Deze zomer laten zijn maten hem in volle daglicht met een ploegkoord binnen door de schouw van een huis. Als ook de anderen via de deur binnen binnen zijn, vinden ze een "tesse" waaruit ze twee guldens en enige oorden nemen. Beerten schijnt vervolgens deze zak vol en ze gaan in een hooschelf liggen om te zien of er iemand thuis komt en wat er dan zal gebeuren. Ze liggen er een tijdje als iemand er brandewijn komt kopen. De vrouw des huizes heeft wellicht wisselgeld nodig en steekt haar hand in de beurs. We kunnen ons hun leute levendig voorstellen!

In Ter Boeck breken ze 's nachts in een melkspinne (*melkspinde: koele ruimte in boerenwoning waarin de melk bewaard wordt en boter en kaas gemaakt*) en drinken naar believen. De melk die ze niet opkrijgen, gieten ze uit op de grond. In sommige melktuilen schijten ze en zetten ze buiten op straat in de vorm van een kruis. Een melkkan met stront zetten ze op de schouw.

Met een ijzer uit een ploeg breken ze deze zomer een offerstock (*offerblok*) open die staat voor een groot kruis op de Bolderbergh. Hieruit nemen ze 3 stuivers.

In Gestel kruipen ze langs een gat naar binnen in een schuur waarin ze dikwijls slapen. In deze schuur slaapt ook de boerenzoon, die daar soms zijn broek laat hangen. Steevast nemen ze dan daaruit het geld. Op een keer vinden ze slechts een halve stuiver en dat is toch echt te weinig. Ze zoeken 2 vorssen (*kikkers*) en steken die in dezelfde buijl of borsse (*beurs*). En dan maar geduld oefenen... Ze worden beloond voor hun moeite. Ze zien de jongeman de veters van de beurs open maken en de kikkers springen hem op het lijf, zodat hij achterover valt van 't verschieten. Al lachend lopen de deugnieten weg.

Ze laten zich twee keer binnen in de Sint Janskapel in Heusden langs het venster, waaruit ze een houten sponne nemen. De ene keer nemen ze twee schellingen mee en de andere keer drie oorden. Peeter Jans wees hen deze weg naar binnen.

Deze zomer breken ze nog met een ploegkouter de kapel van Meldert open en nemen daaruit een blamuser mee. De sponnen van de kapel bij Houtel (*Houthalen*) moeten eraan geloven en daaruit pikken ze 1 stuiver of 3 oorden. Behalve de twee karen bijen in Zelem heeft Cornelis nog 9 karen bijen helpen stelen bij diverse personen. De eerste keer is Houb de hakker van Heusden mee geweest met een zak om ze te stelen.

Cornelis zegt nog dat hij van zijn vader heeft gehoord dat hij geboren is in de harde winter (*het zou gaan om de winter van 1709*) en dat hij bijgevolg in zijn 12de jaar zou zijn. Drie jaren geleden heeft hij zijn vader verlaten. De andere bedelaars willen met hen niet omgaan omdat ze stelen. Peeter Schodts en Lenaert Hoelen, schepenen, luisteren naar de bekentenis van dit jongetje en laten de verklaring opschrijven door hun secretaris M. Cauwenberghe. Uiteraard kan ook deze snaak zijn bekentenis slechts met een kruisje bezegelen.

We proberen om de rechtsgang te volgen.

Op 29 november leggen de hoge officieren van het land van Lummen aan het gerecht de akten van vrijwillige bekentenissen neer van beide jongens gedaan op 14 en 15 november, de informatie genomen over de gepleegde feiten in Seelhem op 25 november en een verzoek om de jongens nog eens “pede libero” over de feiten te verhoren. Zij wensen hen bovendien te vragen of ze zich willen laten verdedigen door een procureur en advocaat. De gevangenen worden voorgeleid en leggen voor schepenen Timmermans en Schots nog een persoonlijk antwoord af op geformuleerde feiten van belasting, bestaande uit 32 artikels. Cornelis zegt dat hij het juiste tijdstip van de brand van het huis van Jan Fredrix in Gestel niet kent, maar dat de schuur wel vol graan stak en dat die met al de andere bijgebouwen afbrandde. Hij bekent opnieuw dat hij dit huis hielp in brand steken en de al eerder bekende diefstallen. Ongeveer een jaar trok hij met Jan Beerten op nadat deze uit de gevangenis van Luik was gekomen en ze pleegden samen diefstallen. Alleen met Beerten en Peeter Jans ging hij stelen, niet met andere compagnons. Hij zegt nog dat hij heeft gehoord dat Jan Beerten met deze keer bij gerekend voor de zevende maal gevangen werd. Hij werd gevangen gezet in Beringen, Herkenrode en Luik. (*In het Hasseltse archief van Beringen vonden we de bevestiging van zijn aanhouding in Beringen.*)

Als het de beurt is aan Jan Beerten geeft die als tijdstip van de brand 12 uur in de nacht op en bevestigt dat de brand werd aangestoken. Die avond waren ze met vijven van Heusden gekomen, namelijk Jan Beerten, Cornelis Abelinx, Peeter Jans, Claes Verschuere en Haub Coninx in de volksmond “den hacker” genoemd. Ze kwamen uit het huis van de laatste en begaven zich naar de bijenhal van Jan Fredrix in Gestel. Haub Coninx heeft een scherf genomen om solfer in te branden en Cornelis Abelinx haalde een schoof stro in de schobbe van Jan Fredrix. Daarmee hebben ze in een bosje in de buurt vuur gemaakt om de solfer te smelten en Haub Coninx heeft er plaasters mee gemaakt. Als ze klaar waren, deed Haub hen deze plaasters in de schob van Fredrix dragen. Peeter Jans, Jan Beerten en Cornelis Abelinx zijn daarop met hun plaasters de schob in gegaan en daar heeft Peeter Jans de solfer met een vuurstaal in brand geslagen. Daarna stak Cornelis Abelinx de brandende plaaster in een haverbussel en legde die op de turf. Beerten en Jans stonden erbij. Als alles goed brandde, zijn ze met hun vijven terug gegaan naar Eversel, een klein halfuur verwijderd van Gestel. Ze zagen de brand opgaan en het volk naar de brand lopen. Ze wilden niet betrappt worden en verstopten zich daarom in een haag. Nadien zijn ze samen gaan slapen bij Haub Coninx in Heusden. Waarom ze het huis van Fredrix uitkozen? Ze waren er reeds verscheidene malen gaan bedelen en dat verliep niet zoals ze dat graag wilden. De ene keer kreeg Cornelis in plaats van het gevraagde stuk spek een kaasvlaai omdat het vrijdag was, een andere keer gooide Abelinx met een steen een gat in het hoofd van de boerenzoon omdat hij niets kreeg vermits hij niet wilde bidden. Abelinx zei: “Ick sal u dat op eenen anderen keer te pas brengen.” Jan verklaart dat hij sedert hij “is los gecoomen van Luijck” is “verlijdt” geweest door Peeter Jans en twee of drie maanden heeft geleefd in dieverij. Tot een andere groep heeft hij niet behoord. Hij heeft gehoord dat er diverse verhoren zijn geweest en verzoekt om procureur en advocaat.

Merk op dat Cornelis niets zegt over de aanwezigheid van Houb Coninx, maar dat Beerten probeert om de schuld in diens schoenen te schuiven. Bovendien insinueert hij dat vooral Cornelis gepikeerd zou zijn op Fredrix.

De schepenen beslissen dat de gevangenen een procureur en een advocaat krijgen toegewezen. Als advocaat stellen ze de heer Neven en als procureur Dionisius Kijnen aan.

Het is een erg drukke dag voor de schepenen want ook de Lummense getuigen voelen ze aan de tand. De hoge officieren zijn het erover eens dat de feiten ernstig zijn en moeten bestraft worden. Daarom zijn er een aantal getuigen opgeroepen door Jan de Cuyper, gerechtsdienaar, die hun zeg krijgen. De officieren verzoeken aan de schepenen van het land Lummen ten Brabantschen rechte buijten vrijhijt om hen in de eed te stellen en hun verklaring te aanhoren. Ze noemen dat “informatie preparatoir nemen” en de getuigenverklaring “depositie”.

Als eerste komt de 27 à 28-jarige Mattijs Pinxten aan de beurt, maar later zal hij verklaren 23 à 24 jaren oud te zijn. Hij wordt in de eed gesteld door schepenen Jan Timmermans. Op dezelfde dag dat Jan Beerten met de twee anderen zijn gevangen genomen, was hij met zijn vrouw aan het hooien. Bij hun thuiskomst bleken 2 hennen en 4 pullen (*jonge vrouwelijke kippen die nog geen eieren hebben gelegd*) verdwenen. Omdat de pluimen zo verspreid waren, konden ze niet anders dan concluderen dat ze door een hond waren gepakt. Nadien heeft hij gehoord dat de gevangenen de kippen bij zich hadden.

Nadat Fredrick Bodaer in de eed is gesteld, verklaart hij dat “acht daghen nae Onse L. Vrouwe halff oost lestleden”, dus op 23 augustus, bij hem thuis een paar van zijn kousen werd gestolen. Bovendien verdween een paar kousen van zijn vrouw en een halsdoek. Het huis was toen gesloten. Ze hebben geconstateerd dat de dieven langs de staldeur in de keuken zijn gekomen. Ongeveer 14 dagen daarna - dat zou dan rond 6 september geweest zijn - kwam Jan Huveneers bij hem thuis aan met gevangenen. Ze hebben de jongens samen naar Lummen gebracht en gemerkt dat de oudste de gestolen kousen droeg. Bovendien hadden ze de boven reeds vermelde gestolen waren bij en een hond waarvan ze zeiden dat hij de hennen had gevangen. Jan Huveneers zei hem dat deze jongens de faam droegen om het huis van Jan Fredrix te hebben afgebrand. De gauwdieven bevestigden dit feit. De beide bovenstaande getuigen kunnen hun verklaring slechts met een kruis ondertekenen. De volgende, Jan Fredrix, heeft wel enige opleiding genoten en kan zijn naam onder de verklaring schrijven.

Jan Fredrix is in de vijftig (53 jaren) en verklaart dat zijn huis en schuur met het “geleghe” (*alle aanhang*) op zondag na Ons Lieve Vrouwe Halff Oost totaal is afgebrand, met al zijn graan, hooi, stro met een vierdepart van de tiende van Gestel. Eén of twee varkens met het overgrote deel van de meubels en andere roerende goederen bleven in de brand. De brand is begonnen midden in de nacht en ze zouden allemaal wellicht in het vuur gebleven zijn als zijn dochter thuis was geweest. Ze hadden het geluk dat ze toevallig die nacht bij een buurman over een lijk had gewaakt en hen daardoor kon roepen. Daarmee konden ze enkele beesten te redden.

Ook Joannes Huveneers, wiens getuigenis hoger al werd in de tekst verwerkt, kan zijn naam onder zijn verklaring zetten. De 40-jarige Henrick Peeters kan dat niet. Voor zover hij weet, werd hij driemaal bestolen. De eerste twee keren ging het om etenswaren, maar de derde maal werden bij hem 7 pattacons min twee schellingen weggenomen. Dit gebeurde 14 dagen voor de jongens werden opgepakt. Bij hun thuiskomst merkte zijn echtgenote aan het stro van het bed dat overhoop lag dat ze bestolen waren. De oude kous met geld, stekend in de grond onder het bed, was weg. Ze misten bovendien twee paar kousen en een hemd. Zijn vrouw had twee jongens zien weglopen in de richting van het bosje van doctoer Vermynen, in de buurt van hun huis. Men zegt dat de gevangen jongens deze diefstal pleegden. Hij is daar niet zeker van, maar weet in elk geval wel dat deze jongens geregeld voorbij zijn deur kwamen en er ook aanklopten. Hij kent hen omdat hij Beerten kent die van Lummen is en de anderen waren dikwijls bij hem.

Peeter Van Eerdewegh van Genebosch, 62 jaren oud, komt verklaren dat bij hem in de voorzomer laatstleden een kaar bijen werd gestolen. Natuurlijk was het zijn beste zwerm! Achteraf vond hij de lege korf in de boekweit van Jan Huveneers in Genebosch.

Op 9 december legt procureur Kijnen als vertegenwoordiger van de jongens “een reden van defensie” neer. Dit stuk bestaat uit 20 punten en is doorspekt met gerechtelijke uitdrukkingen in Latijn. Kijnen veegt de vrijwillig afgelegde verklaringen van de jongens van tafel. Ze zijn waardeloos omdat ze zijn afgenomen voordat ze in beschuldiging werden gesteld. Er was telkens maar 1 Brabantse schepenen aanwezig vermits Peeter Vaes en Lenaert Hoelen geen Brabantse schepenen zijn. Nochtans bestaat de Brabantse justitie uit 7 personen en zou toch de meerderheid daarvan aanwezig moeten zijn. Een minderjarige zonder bijstand kan bovendien geen geldige verklaring afleggen. Het is duidelijk te zien aan hun verklaringen dat ze alles als een spelletje zien want ze zijn wat al te gretig geweest met hun verklaringen. Aan de verklaringen van Cornelis blijkt dat hij het fijn vindt om zijn kattenkwaad te vertellen, dat heeft te maken met zijn jonge leeftijd van

misschien juist 11 jaar aangezien hij in de harde winter geboren is. Het overgrote deel van de diefstallen werd gepleegd uit armoede en om zich te voeden. Voor de aangestoken brand in Oostham werd Beerten al gestraft met een opsluiting in Luik, zodat dit feit hem niet meer kan aangerekend worden. Het blijkt ook dat ze door volwassen personen werden aangespoord en met name door Haub Coninx, die hen met raad en daad heeft bijgestaan om het huis in Gestel in brand te steken. Hij was het ook die hen aanzette tot het bemachtigen van spek en het stelen van bijen. De gestolen waar had doorgaans weinig waarde, het gaat maar om kruimeldiefstallen die soms zonder uitvoering bleven. Denken we maar aan de gestoorde en niet uitgevoerde diefstallen in de kapellen in Kuringen en Zelem. Zonder dat ze zelf de feiten bekennen, kunnen ze niet belast worden met de beschuldiging uitgesproken door hun minderjarige vriend. Bij alle feiten moet er zeker rekening worden gehouden met de speelse dertelheid van Cornelis. Hij hoopt dat de schepenen de aanklacht ongefundeerd zullen verklaren en verzoekt de vrijlating van de jongens uit hun al te langdurige gevangenschap.

Op 12 december ontvangen de officieren een kopij van deze verdediging en beslissen de schepenen om de gevangenen nogmaals te verhoren. Dit heten ze dan recolleringe. Op 14 december 1720 bevestigt Cornelis zijn volledige bekentenis voor schepenen Timmermans en Schodts.

Op dezelfde dag wordt ook de bekentenis van Beerten weer aan hem voorgelezen. Ook deze bevestigt, maar laat een paar kleine aanpassingen noteren. Zo zou het huis van Jan Mommen in Oostham niet in brand zijn gestoken 2 jaren geleden, maar slechts in de hooimaand van 1719.

Alle getuigenverklaringen worden op verzoek van procureur Kijnen nog eens bevestigd op 16 december 1720 door de getuigen persoonlijk, met uitzondering van Jan Huveneers en Peeter Vanden Eerdewegh die op 20 december 1720 bij hun verklaringen blijven. Zij werden gedaagd door gerechtsdienaar Adriaens en in eed gesteld door schepenen Smeets. Bij die gelegenheid vraagt procureur Kijnen om voorzichtig om te springen met de verklaringen want het gaat om jonge mensenlevens. De officieren verzoeken aan de schepenen om contact op te nemen met hun confraters in Zelem om daar de getuigen nogmaals te verhoren die een licht over deze zaak kunnen laten schijnen. Ze wensen het bevestigende getuigenis van Mattijs Piermans, Matthues Kairmans, Jan Hermans en Willem Vaes, de recolleringe. Uit de prepositie en de recollering vernemen we dat Mattheus Kairmans op de hoeve Loobosch woont en dat bij hem een kair met bijen werd gestolen op dezelfde dag als bij Matthijs Peirmans, die op de Santhoeve in Baekel woont. Claes Van den Aerden Wegh was bij Peermans de diefstal komen melden. Ze weten niets af van de daders, maar Jan Hermans weet meer. Dezelfde nacht van de vernoemde diefstal waren 's avonds drie jongens bij zijn huis langs gekomen "jonghens jonck van jaeren sijnde, den eenen langher als de twee andere en den tweeden langher als den derden", die in de oude paardenstal mochten slapen. Ze konden daar in en uit als ze wilden. 's Morgens wilde hij zijn paard in de ploeg spannen en merkte dat de ploegkouter er was uitgenomen. Hij bespeurde de voeten van twee barvoetse personen "oft sonder schoenen" en de voeten van een persoon met schoenen, zoals hij gezien had bij de jongens. Twee dagen nadien heeft hij dit ploegkouter teruggehaald in het klooster van de Kartuziers, waar de knechten het hadden gevonden bij de kapel. Er was getracht om daarmee de muur open te breken totdat de dieven door een knecht werden verjaagd. Deze jongens kochten van zijn vrouw een hond voor anderhalve schellinck. Nadat de jongens in Lummen werden opgepakt, kwam de hond weer naar huis.

Willem Vaes, paardenknecht in het klooster, verklaarde dat hij enige dagen na Zelem kermis 1720 omtrent 9 uur een gebed voor een zieke wou doen aan de kapel en lawaai hoorde. Hij riep: "Staet ende seght wie gij lieden seijdt oft ick schiet u lieden over hoop!" Daarop gingen de dieven lopen. Nadien vond hij de ploegkouter en zag dat er al een gat in de muur zat. De ploegkouter werd later door Hermans opgehaald.

Op 24 december vragen de aanklagers om getuigen te mogen laten verhoren in Oostham. Volgende vragen dienen gesteld:

- 1) of het niet waarachtig is dat 2 jaren geleden binnen Oostham het huis van Jan Mommen is afgebrand
 - 2) Of het niet waarachtig is dat het huis door kwaaddoenders is in brand gestoken
 - 3) Of het niet waarachtig is dat zekere Paulus Mertens oft Masselingen in de zomer van 1719 in opdracht van het gerecht is verbrand omdat hij "handtdadigh" was geweest in het afbranden van het huis
 - 4) Of het niet waarachtig is dat de getuigen goed op de hoogte zijn van de feiten
- De schepenen gaan in op de vraag.

9 januari 1721 hebben de officieren hun antwoorden nog niet. Kijnen protesteert tegen de vertraging en zegt dat ze deze verklaringen al lang in hun bezit moesten hebben.

20 januari. Kijnen protesteert voor de kwelling van de langdurige gevangenschap en wenst dat de officieren snel handelen of de zaak afblazen.

23 januari. Idem.

1 februari 1721. De brieven van de schepenen van Zelem en Oostham werden ter hand gesteld. Het wederwoord van de gevangenen, of contrarien thoon, dient geformuleerd te worden tegen 4 februari. *De documenten uit Oostham zitten niet meer in het beschikbare dossier in Hasselt. Over dit voorval vond ik wel stukken in RAH Schepenbank Beringen Losse stukken nr. 199.*

4 februari. Geen “contrarien thoon” door gevangenen, maar ze verzoeken via procureur Kijnen kopij van de depositie van de getuigen en een kopij van de geformuleerde aanklacht.

6 februari. Opening van thoon van de aanleggers is ongehoord “conform den stiel van Brabant”, maar de schepenen staan wel toe dat aan hen de namen van de getuigen doorgegeven worden. Gevangenen moeten reproche afleiden binnen tweemaal 24u.

Zaterdag 8 februari. Deze costuijme is niet van toepassing, zegt Kijnen, wel artikel 460 van de ordonantien van de raad van Brabant. Zonder te weten welke getuigen en wat ze gezegd hebben, kan er niet gereageerd worden door de defensie.

Maandag 10 februari. De officieren blijven weigeren, de procureur blijft vragen naar de getuigenissen. Schepenen wijzen ter advies aan onpartijdige rechtsgeleerden.

15 februari. Advies ingewonnen bij een neutrale rechtsgeleerde van de raad van Brabant. Dat blijkt meier Cools van Diest te zijn. Namen van getuigen zullen meegedeeld worden, niet wat er gezegd werd. Binnen 3 dagen reproche inbrengen door gevangenen. Coram (voor) Timmermans, Smeets en Schodts schepenen.

17 februari. De verdediging zegt dat de leeftijd van de Zelemse getuigen niet werd vermeld. Men moet minstens 20 jaar oud zijn om te kunnen getuigen in criminele zaken. Zijn ze dat niet, dan verwerpen ze hun verklaringen. Jan Fredrix en Jan Mommen zijn afgebrand en lopen dus over van vijandschap tegen deze gevangenen. Deze getuigen kunnen daarom niet dienen. De officieren moeten tegen volgende donderdag hun antwoorden formuleren, i.c. de leeftijden doorspelen.

Donderdag 20 februari. Officieren voegen proeve toe: de namen en leeftijden van de getuigen. Gevangenen kunnen nog ageren.

25 februari. Officieren geven korte finale conclusie en sluiten zaak af. De gevangenen dienen binnen 24 u, tegen volgende donderdag, hun finale conclusie te geven.

27 februari. Verdediging exhibeert bijkomende redenen van defensie in plaats van conclusie finaal. Dit geschrift zal ter hand worden gesteld aan de schepen die als afgevaardigde advies gaat halen in Brussel. Over de inhoud ervan kunnen we stellen dat de procureur het grotendeels heeft over de grieven die hij reeds eerder formuleerde: geen bijstand van de gevangenen bij het verhoor, geen procureur aanwezig bij het verhoor van de getuigen, de schepenbank niet voltallig want de schepenen van Koersel en Linkhout waren zeker niet aanwezig. Voor geen van beide gevangenen mag de leeftijd uit het oog verloren worden. Cornelis was bij diverse opgesomde feiten zeker niet ouder dan 10 jaar en ook Jan nauwelijks 16. Ondertussen zitten ze reeds een half jaar in een strikte gevangenis en zijn ze met boeien geketend, zodat bij de strafbepaling op zijn minst met deze pijnlijke opsluiting rekening dient gehouden.

1 maart. Officieren leggen een extract voor uit het doopboek van de parochie Lummen waaruit blijkt dat Jan Beerten hier is gedoopt in maart 1704. Ze wensen dat 2 schepenen in presentie van advocaat Neven inzage nemen van het doopboek berustend bij de pastoor en dat daarna de zaak gesloten wordt. Binnen 24u moet ook de defensie de zaak afsluiten. Het relaas van gerechtsdienaar Jan de Cuijper wordt ingeschreven. Advocaat Neven heeft voor de gevangene gezien dat de doopbrief correct is en zegt dat hij klaar is met de zaak.

De schepenen wijzen de zaak ter advies van onpartijdige rechtsgeleerden. Deze adviseurs in Brussel kostten 64 gulden en brachten op 7 maart 1721 hun advies uit. De afgevaardigde schepenen en Cauwenberghen bleven 7 dagen in Brussel hiervoor, wat 59 gulden kostte.

15 maart 1721. De officieren verzoeken een vonnis. De schepenen nemen in beide gevallen integraal het advies van Brussel over. Hier volgt het:

Vonnisse Jan Beerten.

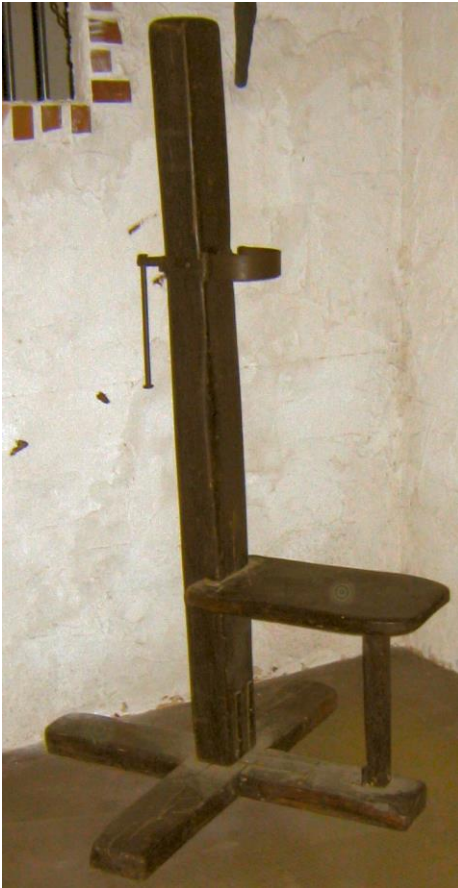
Gesien bij schepenen des landts Lummen ten Brabantschen rechte buiten vrijhijt het proces crimineel onbeslicht hangende tusschen die heeren hooge officieren des landts Lummen voorschreven nomine officij aenleggeren ter eenre ende Jan Beerten gevangenen ter andere zijde, soo ende gelijk t selven is geïnstrueert volgens de acten ende notulen daerinne gehouden beginnende den 29 novembris 1720 ende eindighende den eersten deser loopende maendt meert.

Schepenen voorschreven ter behoorelijckere manisse recht doende, alvorens gehadt hebbende advies van neutraele rechtsgeleerde vanden souvereijnen raede van Brabant, condemnieren den selven gevangene, als genoegsaem overwonnen wesende, soo door sijne eijgen bekentnisse als andersints met diversche quaetdoenders in dese quartieren te hebben gevagebondeert, ende in de maendt augusti vanden jaere 1719 present te hebben geweest in het in brandt steecken van het pachthoff van Jan Mommen gelegen tot Oostham, oock om op den 18 augusti vanden jaere 1720 beneffens twee andere sijne complicen bij nachte binnen dese jurisdictie van Lummen naer voorgaende complot in brandt gesteken te hebben de huijsinghe van Jan Fredrix woonende onder Gestel, mitsgaders om inden jaer 1720 eenige dagen naer Zeelhem kermisse beneffens de selve sijne complicen gebroken te hebben een gat in de capelle aldaer gelegen voor het clooster van die paters Cathuijsers daer toe gebruijckt hebbende een ploegh cauter, ende om meer andere diergelijcke excessen ende dieverijen te hebben begaen, alles breeder ter processe gededuceert, om op het hooghste vanden daghe publiceelijck aen eenen staeck te worden geworcht tot dat die doot daer naer volge, ende daer naer met stroo te worden gebrant, ende voorts sijn lichaem geleijdt op een verheven rat, ende aldaer te verblijven andere ten exempel, confisquerende sijne goederen, eerst ende voor al daer van afgetrocken die costen ende misen van justitie ter behoorelijcker taxatie ende moderatie. Pronuntiatum in collegio hac 15 meert 1721 coram Timmermans, Andries Smeets, Jan Jacobs, Peeter Schodts en Jan Lemmens schepenen

Voor Cornelis korten we de tekst een weinig in.

Vonnisse Cornelis Abelinx

Gesien bij schepenen des landts Lummen ten Brabantschen rechte buiten vrijheijt het proces crimineel onbeslicht hangende tusschen die heeren hooghe officieren des landts Lummen voorschreven officij nomine aenleggeren ten eenre ende Cornelis Abelinx gevangene ter andere zijde, condemnieren den selven gevangene als genoegsaem overwonnen wesende, soo door sijne eijgen bekentnisse als andersints, met diversche quaetdoenders in dese quartieren te hebben gevagebondeert, ende om op den 18 augusti van den jaere 1720 beneffens twee andere sijne complicen bij naechte binnen dese jurisdictie van Lummen naer voorgaende complot in brant gesteecken te hebben de huijsinghe van Jan Fredrix woonende onder Gestel, mitsgaeders om in den jaere 1720 eenighe daeghen naer Zeelhem kermisse op schilwacht gestaen te hebben terwijl dandere sijne complicen hebben gebrooken een gat in de capelle aldaer gelegen voor het clooster van die paters Cathuijsers met eenen ploegh cauter, ende om meer andere diergelijcke excessen ende dieverijen te hebben begaen, alles breeder ten processe gededuceert, in consideratie nemende sijne groote jonckheijt: om op het hooghste vanden daege gebonden te worden aen eenen staeck ter plaetse ende tijt wanneer sijnen complicen Jan Beerten sal worden geexecuteert, ende daer naer met scherpe roeden tot den bloede toe te worden gegeesselt, ende met een brandende stroowisch het hair hem te worden affgebrandt, ende naerderhandt wedergeleijdt inde gevanckenisse, om aldaer gedetineert te verblijven den tijde van twee jaeren, bannende hem van alsnu voor als dan buiten dese jurisdictie ende lande van Lummen voor eeuwigelijck op pene van voordere arbitraire correctie, confisquerende sijne goederen, eerst ende voor al afgetrocken de costen ende misen van justitie ter behoerlijcke taxatie ende moderatie. Pronuntiatum in collegio hac 15 maart 1721 present Johan Timmermans, Andries Smeets, Jan Jacobs ende Peeter Schodts, schepenen.

We herhalen beknopt in huidig Nederlands de strafmaat. Jan Beerten zal 's middags aan een staak gewurgd worden tot hij dood is. Daarna branden ze de kleren en haren van zijn lichaam af met stro, vervolgens leggen ze hem op een hoog rad opdat deze straf tot voorbeeld mag dienen voor anderen.

Cornelis moet bij deze executie toekijken terwijl hij zelf aan een staak gebonden is en krijgt daarna een geseling tot bloedens toe. Met een brandende strowis zullen ze hem vervolgens de haren afbranden. Daarna nemen ze hem weer mee en stoppen hem nog voor 2 jaren achter de tralies. Eens deze tijd voorbij, wordt hij verbannen en mag zich nooit meer in de buurt vertonen.

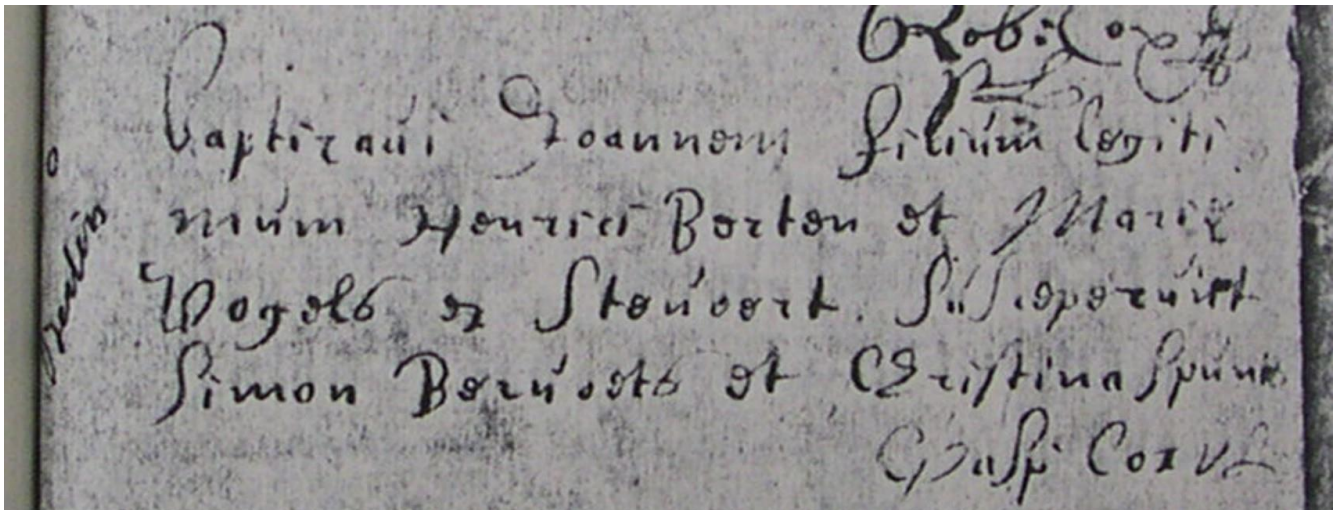
We staan perplex om zoveel wreedheid! Toch kan op dat ogenblik geen andere straf toegewezen want een huis moedwillig afbranden bij nacht is een zwaar vergrijp. Hoeveel pijn Cornelis na de geseling en na de behandeling met het brandende stro heeft gehad, hoe hij er daarna heeft uitgezien.... Niet om over na te denken! Hopelijk ging het alleen over zijn hoofdhaar. De arme jongen mocht dan nog twee jaren terug in zijn stinkende kerker! In Lummense archieven laat hij verder geen spoor meer na: hij werd immers verbannen.

Het verhaal is nog niet af. Jan Beerten moet nog een laatste maal voor de schepenen verschijnen op 18 maart 1721. Ze hebben hem klaar gemaakt "om te gaen ter doot". Beerten heeft de heilige sacramenten gekregen en voor ze hem wegvoeren, verklaart hij nog dat alles waar is wat hij heeft verklaard over het aandeel van Haub Coninx, hakker in Heusden. Hij legde deze verklaring af aan Johan Timmermans en Peeter Schodts, schepenen van Brabants recht van Lummen, op het kasteel van Lummen waar hij in detentie werd gehouden.

Het heeft Jan niet mogen baten om de schuld nog af te schuiven! De straf werd uitgevoerd. Waar het vonnis precies werd voltrokken, is niet bekend.

Hoe werd Jan Beerten een vagebond?

Hoe komt een zo jonge Lummenaar ertoe om tot tweemaal toe ergens brand te stichten? Waarom trekt hij met andere boefjes door het land? Uit zijn doopakte weten we dat hij een zoon was van Henri Beerten en Marie Vogels. (In het dossier in Beringen noemde hij Marie Slegers als zijn moeder. Is hij haar naam vergeten?)

De ouders trouwden op 29 mei 1697 in Lummen. De moeder was uit Stevoort afkomstig. In het Schalbroekse gezin werden 4 zonen geboren: Adriaan (1698), Henri (1701), Jan (1704) en Peter (1709). Moeder Marie Vogels

overleed in Lummen op 14 mei 1712. Vader Henri bleef dus alleen achter met de jonge kinderen. Waarschijnlijk heeft hij nog een aantal jaren voor de kinderen kunnen zorgen, maar in 1715 slaat het noodlot toe. In de rekeningen van de H. Geest, een vroegere benaming voor een instelling zoals het OCMW, vinden we dan: “Item door den rendant gelanght aen Henrick Berten in sijn sieck sijn ende aen sijne kinders in broodt, booter ende brandewijn 10 gulden 15 stuivers” en “aen Jan Spuns betaelt tien gulden van verhaelt door Henrick Berten in eijers, bier, vlayen ende micken”. Blijkbaar werd er een kind uitbesteed bij Henric Keunen.

We vinden daar uitgaven van terug tot 1720. In 1722 is datzelfde kind waarschijnlijk besteed bij Mattijs Pinxten. Allicht gaat het hier om het jongste kind, Peter, geboren in 1709 en dus 5 jaar jonger dan Jan. Jan bleef bij zijn vader. Als zijn moeder stierf was hij 8 jaren oud, als zijn vader ziek werd 11 jaren. De maatschappij laat het kind dan zeker nog niet aan zijn lot over want in 1717 en 1718 worden er nog onkosten gemaakt voor 2 lijnen kleren, namelijk “rock en broeck” en 8 hemden. In 1718 noemen ze hun namen: Jan Beerten en Henric Beerten. In 1719 spreken ze nog slechts over 1 kind. Een overlijden van de vader vinden we niet terug, maar Jan verklaarde in Beringen dat zijn vader slechts 2 jaren na zijn moeder overleed. Dat zal dan wellicht in 1715 geweest zijn. Gronden in eigendom zijn er waarschijnlijk niet geweest, want we vinden er niets over. Na de dood van zijn vader leefde Jan van schooien en bidden voor brood, verklaarde hij zelf in Beringen op 2 oktober 1719. Vier maanden daarvoor had hij zich verhuurd tot Allerheiligen 1719 aan Anne Marie Gontie, genoemd Marie de Waline, echtgenote van Paulus Mastelings. Jan ging voor haar gaan bedelen en zou als beloning een lijnen rock (*Een rok is het sedert de tweede helft van de 17de eeuw tot in de 19de eeuw gedragen kledingstuk, dat over het vest werd aangedaan en met dit en de broek het volledig stel bovenkleren van de man uitmaakte; het was nauwsluitend om het lichaam, met mouwen en panden en van voren van een sluiting met knopen voorzien*) en broek krijgen en een paar klonken. Hij werd in Beringen opgepakt samen met Marie de Waline, Jan Van Scuelen, gekleed in het rood, 13-jarige zoon van Marie, de 12-jarige Jan Hendrickx afkomstig uit Meerhout en de 9-jarige Bartholomeus N. zoontje van de Walin voorschreven, onder verdenking van brandstichting in Ham. Bij die brandstichting waren eveneens Paulus Mastelings en Jan Van Heel, van Lummen, betrokken. (*Tot nu toe heb ik geen processtukken over Mastelings kunnen terugvinden; mogelijk berusten ze in de Luikse archieven.*) De kompanen in Beringen zeggen over Jan dat hij een schurft hoofd of een kaal hoofd heeft en een blauwe muts draagt. Ze noemen hem onder elkaar “Jangh”. Hoe lang hun gevangenschap duurde, weten we niet, maar een jaar later zit Jan in een Lummense cel en wacht hem de dood.

De pijn van verbranding van zijn lichaam heeft Jan in tegenstelling tot Cornelis niet gevoeld, maar zijn jonge leven werd abrupt afgesloten op 18 maart 1721 met een ijzeren band om de hals.

Agnus Dei

Wat is een Agnus Dei? Het “Lam Gods” is de betekenis en we kennen wellicht deze afbeelding op de foto (Ovalen Agnus Dei van het Hamel).

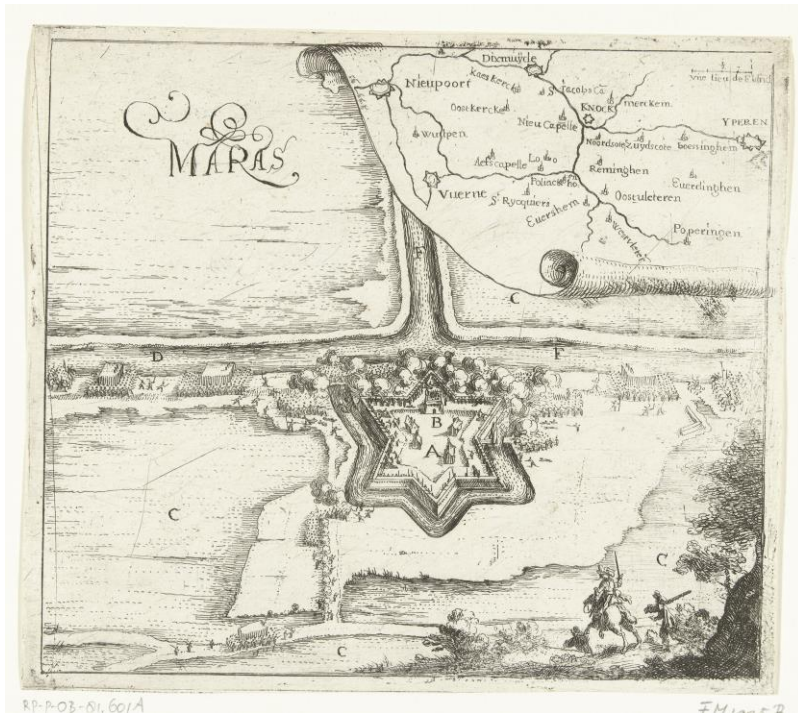
Het lam draagt een kruis op de schouder en houdt het vast met zijn rechterpoot. Het dier staat symbool voor Christus. Als kerkganger kennen we de tekst: “Zie het Lam Gods dat wegneemt de zonden van de wereld!” Maar wat is een zilveren Agnus Dei? Blijkbaar ontstond in de vroege middeleeuwen de gewoonte om de overschot van de paaskaars van het vorige jaar te verdelen in stukken en om die mee te geven aan de gelovigen. Vanaf de 6de eeuw kregen deze in Rome de vorm van ronde of ovale schijven, met aan de voorzijde het Lam Gods met een stempel gedrukt in reliëf en aan de keerzijde een religieuze tekening of het wapenschild van de paus die de kaars wijdde. Die stukken werden aan belangrijke personen als geschenk uitgedeeld. In het begin zou dat maar gebeurd zijn in het eerste jaar van het pontificaat van de paus en daarna pas weer 7 jaren later. De stukken waren dus zeldzaam en werden dan ook dikwijls verpakt in edelmetaal of een foedraal en vereerd als relieken waaraan bijzondere krachten werden toegewezen. Ze beschermden tegen hagel, donder, storm, de bekoringen van de duivel, tegen ongevallen en ze droegen bij tot een voorspoedige verlossing bij de geboorte van een kind. In het Hamel in Lummen bewaart men verscheidene agnus dei. Ze zijn echter geen van alle gevat in goud of zilver. Hun grootte varieert.

Wat is een procureur?

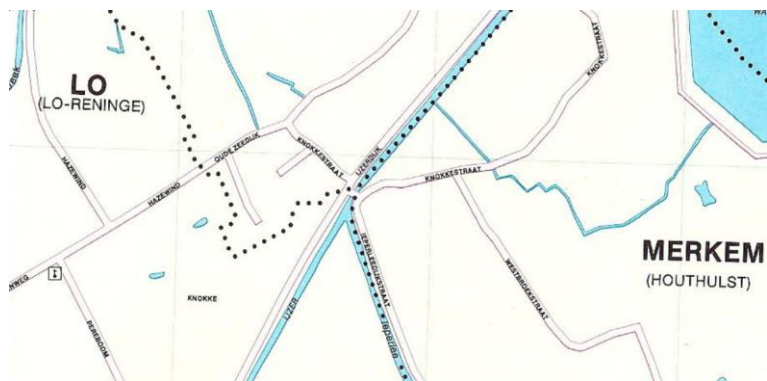
Procureur: degene die partijen in een civiel rechtsgeding vertegenwoordigt en met haar volmacht de proceshandelingen verricht, zonder als raadsman (advocaat) op te treden; pleitbezorger. In de procedures mag de betichte niet persoonlijk verschijnen voor het gerecht.

De mysterieuze geboorteplaats van Abelinx.

Tot tweemaal toe vragen de schepenen aan Cornelis Abelincx welke zijn geboorteplaats is. Ze weten gewoon niet waar "Foort de Knock" lag of wat het was, denk ik. "Fooldt Knoch" schrijven ze het zelfs. Vermoedelijk gaat het om "Fort Knok" of "Fort de Knocke", een fort in West-Vlaanderen, dat lag aan de monding van de Ieperlee in de IJzer. Het gebied behoort nu tot het noorden van Reninge (gemeente Lo-Reninge) en Merkem (Houthulst) en ligt ten zuiden van Nieuwkapelle (Diksmuide). Alexander Farnese bouwde het in de 16de eeuw als verdediging tegen de plunderende protestanten uit het noorden. Vanaf 1781 werd de afbraak ingezet. Nog enkele toponiemen refereren naar het fort.

Cornelis was dus een soldatenkind, dat allicht met troepenbewegingen naar onze provincie kwam. Om een of andere reden verliet hij zijn vader als hij acht jaar oud was. De doopakte van Cornelis kan ik niet terugvinden in één van de bovenvernoemde plaatsjes, maar de parochieregisters van die periode zijn niet meer volledig. Alleszins komt in Merkem in die tijd de familienaam "Abeleijt" voor, wat toch een sterke indicatie geeft voor de correctheid van Cornelis' bewering. Waarschijnlijk is zijn geboorteplaats voor hem niet meer dan de naam alleen en kan hij die helemaal niet aan een locatie linken. De schepenen kunnen deze geboortedatum dan ook niet verifiëren.

Ria Lemmens